

OPEN BRIEF

Maak meer ruimte voor lopen, samen spelen en urban sports

Foto: Juri Hiensch

Waarom en hoe Utrecht bewegen moet koesteren voor betere gezondheid en meer inclusiviteit

Utrecht groeit, de stad is ongekend populair. Meer inwoners, meer kantoren, meer huizen, meer verkeer. De roep om groen, ruimte voor bewegen en spelen, creativiteit en diversiteit klinkt bij elk Utrechts bouwplan en in bestaande wijken. We fietsen veel, zeker, en dat betekent vanzelfsprekend bewegen. Maar blijven we elkaar letterlijk in de ogen zien? Waar blijft ruimte voor ontmoeten en gezondheid? Hoe verbinden we oud en nieuw?

Versterk verbinding fysiek-sociaal

Het gemeentebestuur omhelsde de woorden van het coalitieakkoord bij aantreden in 2018: "Gezond Stedelijk Leven brengen we de komende jaren in de praktijk. We willen de groei benutten om onze stad een kwaliteitsimpuls te geven op alle terreinen". De Utrecht Development Board ziet dat op uiteenlopende terreinen daar invulling aan wordt gegeven, er gebeurt veel positiefs in de stad. Om Gezond Stedelijk Leven te realiseren is een sterkere verbinding nodig tussen fysiek en sociaal stedelijk leven. Verkoking leidt tot stagnatie. Wij roepen in dit pamflet op scherp aandacht te geven aan de brede prioriteit beweegruiimte. Niet alleen van belang voor gezondheid, ook voor inclusiviteit. Wij peilden de urgentie daarvan.

Hoe wij de geluiden opvingen

Wij organiseerden drie brainstorms met praktijkmensen over de ruimte voor bewegen in Utrecht. Eind 2018 en

eerste helft 2019 inventariseerden wij wat burgers, organisaties, bedrijven en gemeente kunnen, willen en moeten bijdragen. We spraken sportverenigingen, de georganiseerde sportvormen. Vervolgens individuele sporters, de jongens en meisjes op de halfpipe, bootcamp, 3x3 basketbal, de urban sports. Tot slot de voetganger die we allemaal zijn: jong en oud loopt immers. Al dan niet steunend op stok en rollator, of met kinderwagen. Of bewegend in een rolstoel.

Elkaar ruimte gunnen

De Utrecht Development Board signaleert een behoefte aan aandacht, versnelling, combinaties maken en lange-termijn perspectief bieden. Er is in de stad een groeiend tekort aan sportvelden, maar soms liggen velden onbenut. Urban sporters zien hun favoriete plekken verdwijnen onder bouw-geweld en vastgoedbelangen. En voetgangers, op weg naar een winkel of school treffen gestalde fietsen, reclameborden, crossende brom- en snorfietsen. Scheve tegels belemmeren de doorgang.

Hier knelt de stad

Het knelt waar bewegen te weinig fysieke ruimte in vierkante meters krijgt. Waar de sociale kant van bewegen wordt geïsoleerd. Waar de gemeentelijke organisatie niet het fysieke en sociale domein scherp coördineert en zo de samenhang niet versterkt.

- Waar sportverenigingen kampen met dilemma's over financiën, minder vrijwilligers, gescheiden circuits.
- Waar de stemmen en behoeften van ongeorganiseerde buitensporters niet doorklinken.
- Minstens zo knellend blijkt veranderend gedrag in straten en parken te zijn. Dat moet verbeteren in de haastige volle stad.
- Dringend nodig is een heldere taal, niet alleen gesproken in woorden. Maar ook in de vorm van bestrating, stoepen, verkeersmaatregelen en (groen)voorzieningen.
- Bewegen en sport zijn een hulpmiddel naar meer inclusiviteit. Dat wordt nauwelijks gezien maar verdient erkenning.

Wij zagen ook dat er wachtlijsten bestaan bij verenigingen. En dat tegelijk het gebruiksniveau van faciliteiten niet optimaal is. Sportfaciliteiten zijn schaars, en moeten dus slimmer gedeeld worden. Een hogere bezettingsgraad is absoluut haalbaar.

Wij luisterden naar 'De Stad als Sportschool', het debat in TivoliVredenburg dat keek hoe we de publieke ruimte kunnen en moeten inrichten om bewegen te stimuleren. In alle bijeenkomsten klonk de wens van gedragsverandering: sporters jegens elkaar, fietsers jegens voetgangers. Elkaar ruimte gunnen. Het belang van elkaar ontmoeten, de behoefte elkaar te zien dook telkens op. Wij signaleerden daarnaast de fysieke vraag: hoe kunnen we zorgen voor beweegruimte van de kwetsbare mens, van kind tot en met hoogbejaarde, terwijl de stad drukker en voller wordt? De stad Utrecht kent talloze initiatieven met goede bedoelingen, maar de samenhang schiet tekort.

Brede Welvaart

Kansen op gezond stedelijk leven zijn er in Utrecht zeker. Mede daaraan ontleent de stad haar aantrekkelijkheid. Maar dan moet wel worden gelet op de onderlinge verhoudingen, het gedrag en voldoende vierkante meters die Utrecht biedt voor bewegen. Bewegen en openbare ruimte zijn ingrediënten voor een gezonde stad. Noodzakelijk voor de leefbaarheid en ook voor onze economie. Als breed netwerk van vrijwilligers dat wil bijdragen aan Brede Welvaart voor iedereen in een mooie stad, volgen wij graag de ontwikkeling van de Brede Welvaartsindicator (BWI) (ontwerp van Universiteit Utrecht en Rabobank Research). De BWI meet langs elf dimensies alle aspecten die van belang zijn voor het menselijk welbevinden.

Best practices: leren van successen

Onderbouwd door de praktijkverhalen in onze stad komt de Utrecht Development Board tot een aantal aanbevelingen.

Wij richten ons tot alle geïnteresseerden en betrokkenen: tot individuele burgers, netwerken, organisaties, bedrijven, scholen en andere opleidingen, en hun besturen, de gemeente. Maar ook tot de hier werkende en in Utrecht geïnteresseerde vastgoedsector, tot beleggers en investeerders. Met deze aanbevelingen en de oproep het samen op te pakken kan Utrecht veel meer profiteren van de eigen kracht.

Wat kunnen burgers doen?

- ▶ Met straat- en buurtgenoten een buurtschouw houden en aanbevelingen doen aan gemeente en / of lokale ondernemersvereniging voor verbetering van straten, verkeersveiligheid, en ideeën wat betreft straatmeubilair. Verschuivende behoeftes naar voren brengen.

- ▶ Verkeersregels volgen, langzaam verkeer en voetgangers respecteren
- ▶ Meldingen doen van slecht onderhoud van stoepen en dagelijkse routes, storingen etc.
- ▶ Voorbeeld volgen van Sociëteit De Constructieve voor knooppunten-routes die voetgangers door de stad leiden.

Wat kunnen organisaties en ondernemers (samen) doen?

- ▶ Sportverenigingen kunnen zich meer en vooral ook meer gezamenlijk inzetten voor onderling advies en begeleiding. Een succesvolle vereniging kan een mentor afvaardigen om een vraag bij een andere organisatie te helpen oplossen. Regelmatig overleg is hiervoor wenselijk.
- ▶ Sport Utrecht met o.a. zijn Buurtsportcoaches kan actiever bespeuren en inventariseren waaraan behoefte is in welke wijk. Maatwerk blijkt belangrijk. Niet overal is vraag naar callasthenetics, 3x3 basketbalveldjes of extra zitbankjes.
- ▶ Verdere invulling geven aan het in juli 2019 gesloten Sportakkoord. Het is een goed begin. Implementeren is geen sprint maar een duursport die energie en uithoudingsvermogen vergt.
- ▶ Verenigingen kunnen een Maatschappelijk Jaarverslag maken, naar voorbeeld van FC Utrecht en Hercules. Zo maken ze duidelijk wat ze doen in de stad, en inspireren ze andere verenigingen om verder te kijken dat het eigenbelang van hun leden.
- ▶ Ondernemersverenigingen kunnen met financiering via OfU zorgen voor meer loop- en beweegruimte in hun wijk, voor de deuren van hun winkels en bedrijven. Fysiek en met oproepen als 'Houd de stoep vrij' (Ondernemersvereniging Puur Oost, 2019)
- ▶ Ziekenhuizen, zorginstellingen kunnen scherp letten op de begaanbaarheid van hun gebouwen en de buitenruimte plus verdere omgeving: hoe ervaren lopende patiënten en bezoekers die?

Wat kunnen opleidingen, scholen, schoolbesturen doen?

- ▶ Community Service Learning aan de UU en HU, Studenten, docenten en anderen werken samen om maatschappelijke problemen rond bewegen, obesitas, leefstijl in de stad aan te pakken.
- ▶ Lectoren aan Hogescholen uit verschillende disciplines kunnen samen met publieke en private organisaties praktijkgericht onderzoek doen naar bewezen interventies in de buitenruimte.

Rol van de vastgoedsector

- ▶ Ontwikkelaars van nieuwbouwcomplexen (voorbeeld: Merwedekanaalzone, Cartesiusdriehoek) leggen in contracten voor lange termijn vierkante meters beweegruimte(n) vast.
- ▶ Tijdelijk leegstaande panden en industrieel erfgoed bieden kansen voor individuele sporters, zeker voor skaters, BMX'ers.
- ▶ Beleidsdoelen in stedelijk sportbeleid kunnen voor beleggers en investeerders een richtsnoer en handreiking betekenen. Maatschappelijk vastgoed valt onder de noemer 'duurzaam beleggen'.

Succesvol, inclusief en inspirerend

Wij zagen succesvolle en inspirerende ontwikkelingen. Een greep:

- Omnisport Zwaluwen Utrecht 1911. Een grote club met afdelingen voetbal, tennis, hockey, biljarten en kaarten. In Transwijk, op het kruispunt van de wijken Kanaleneiland, Dichterswijk en Oog in Al. Voorbeeld waar sport hulpmiddel is bij groeiende inclusiviteit. Voor (opgroeiende) kinderen en hun ouders.
- PM Dance en Taekwondo Kanaleneiland gaan naar hun doelgroep toe. Praten met jongeren. Wat is hun budget, wat willen ze? PM Dance bewijst dat ouders hun dochters laten sporten aansluitend aan school en in het schoolgebouw, dus organiseer daar activiteit. Ook hier: bereik ouders via kinderen op een voor ouder en kind veilige weg.
- Let op pleintjes en stoepen. Niet alles hoeft op een groen sportveld met doelpalen. Voetbal begon op straat en daar moet de ruimte ook voor blijven.
- Skatepark overdekt op Kanaleneiland en tijdelijk skatepark bij CS betaald uit ozb-gelden van de buurt, via OfU;
- Loop- en bewegingsruimte op de plattegronden van nieuwe wijken Merwedekanaalzone en Cartesiusdriehoek.
- Simpele buurt-raadpleging in Vleuten de Meern (Dienstencentrum De Roef) levert op één A4tje tips voor straatverbetering en dus veilige, comfortabele looproutes. Deze voorstellen zijn grotendeels snel uitgevoerd.

Uitnodiging

De Utrecht Development Board treedt graag in gesprek met betrokken mensen, organisaties en partijen over deze vraagstukken rond bewegen. Wij hebben als stadsantenne uiteenlopende signalen opgevangen, en we willen samen met betrokkenen werken aan antwoorden. Heeft u hier ideeën over? Laat het ons weten!

Wij bouwen verder op dit thema.

Doel: Gezond Stedelijk Leven voor Iedereen in 2030.

Wat kan de gemeente doen?

- ▶ Interne verkokering tegengaan: de fysieke en sociale kant van bewegen moeten in nauwe relatie worden versterkt en dat vergt een passende gemeentelijke organisatie en flexibiliteit.
- ▶ Sneller reageren op veranderende wensen. De eigen (gemeentelijke) organisatie zo inrichten dat bijstellingen op straat mogelijk zijn. Bijvoorbeeld: een breed gewenst zebrapad snel aanleggen. Vergeet de oude blauwdruk voor die situatie; de veranderde praktijk vereist aanpassing.
- ▶ Opdrachten geven voor kortlopend efficiënt praktisch onderzoek (zie onderzoek in De Meern, rond buurthuis De Roef) over hindernissen op straat en stoep.
- ▶ Gemeenten kunnen samenwerken in praktijkgericht onderzoek door Hogescholen. Gemeente kan bewezen interventies (aangetoond door praktijkgericht onderzoek) implementeren.
- ▶ Opdrachten geven tot mediaproducties, gericht op gedragsverandering jong en oud, wat betreft verkeersgedrag
- ▶ Bewust sport en bewegen gebruiken als middel tot inclusiviteit. Ontmoeten beperkt zich tot sport, maar hoe houd je die verbinding vast? Erkenning van deze afstand is nodig om een oplossing te kunnen vinden.
- ▶ Stimuleren dwarsverbanden en contacten tussen uiteenlopende sporten, tussen verenigingen, tussen bewonersgroepen.
- ▶ Oog hebben voor behoeften aan voorzieningen urban sports in diverse wijken, letten op bevolkingssamenstelling.
- ▶ Stoepen begaanbaar en toegankelijk houden; zebra's en andere oversteekplaatsen duidelijk markeren. Handhaven. Ruimte voor bewegen bewaken in oude en nieuwe stadsdelen. Loopruimtes zijn geen overgeschoten stukjes in de publieke ruimte bestemd voor fietsenstallen, vuilnis, afvalcontainers. Buurfietsenstallingen openen, op slimme locaties – zo blijft de openbare ruimte meer vrij.
- ▶ Het 'Voetgangers Ideeënpunt' opnieuw leven inblazen en interactiever maken.
- ▶ 'Slim Melden' zichtbaar maken via interactieve kaart.
- ▶ Wandelroutes beschikbaar stellen, zoals de 'Rietveldroute'.
- ▶ Meer bewegende, fietsende burgers vormen voor de Vuelta in 2020 wellicht een kleine bijvangst. Maar voor de stad is dit misschien wel het beste excuus om deze topsport te omhelzen. Gebruik dus de impuls die van dit event uit zal gaan.

UtrechtDB: wie, wat en hoe

De Utrecht Development Board werkt aan een verdere sociale, economische en stedelijke ontwikkeling van de stad Utrecht vanuit haar missie: 'verbinden, versnellen en verzilveren'. Ze doet dat via initiatieven rond debatten, lezingen, bijeenkomsten, netwerken en af en toe zoekt ze de publiciteit. Onder andere met open brieven. UtrechtDB gebruikt de netwerken van de leden, allen vrijwilligers met hart voor de stad. Lees de frequente columns van voorzitter Trude Maas en de 14 UtrechtDB-leden.